

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

25E JAARGANG

WOENSDAG 20 NOVEMBER 1940

No. 1296

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. G. Koopmans; P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen
en F. de Vries.

Secretaris van de Redactie: M. F. J. Cool.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruijgeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20,— per jaar. Buitenland en koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Redactie.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van advertenties: Nijgh en van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en girorekening Nr. 145192. Adres te Rotterdam: Erasmushuis, Tel. Nr. 31696.

INHOUD:

Blz.

De structuur van de Nederlandsche industrie door Dr. Ir. B. Bölger	696
De straatbelasting door Dr. Ir. H. G. van Beusekom	698
De tinpositie en de tinvoorziening van de Vereenigde Staten door J. Willems	701
De verdeling van het nationale inkomen in Duitsch- land door Dr. T. Huitema	703
Statistieken.	
Bankdisconto's — Geld- en Wisselkoersen — Bankstaten	705—706

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De ontwikkeling van de *geldmarkt* vertoont al sedert geruimen tijd geen nieuwe aspecten. De kringloop: Staats-uitgaven — stijging der deposito's (c.q. ten deele daling der bankdebiteuren) — belegging der gestegen liquide middelen in schatkistpapier, is feitelijk voortdurend gesloten behoudens voor zoover de bankbiljettenomloop stijgt. Indien en voor zoover dit laatste het geval is, komt de verkrapting van de *geldmarkt*, die daarvan normaliter het gevolg moet zijn, in het geheel niet tot uiting, omdat de schatkist een evenredig deel van het te plaatsen schatkistpapier bij de centrale bank onderbrengt, voor zoover althans de gestegen omvang van de chartaalgeld-circulatie niet zijn tegenpost vindt in de aan De Nederlandsche Bank overgedragen voorraden goud en buitenlandsch bankpapier.

Onder de geschetste verhoudingen is het verloop van de *geldmarkt* een vrij mechanisch proces geworden, waarbij de omvang van vraag en aanbod maar een zeer ondergeschikte beteekenis heeft. Het geldaanbod wordt direct beïnvloed door de vraag naar middelen door de schatkist, en de eenige zelfstandige factor is eigenlijk de biljettencirculatie, die echter voor het verloop van de *geldrente* ook al geen invloed meer heeft, doordat de schatkist automatisch de centrale bank inschakelt, wanneer zulks noodig is. Men kan dan ook constateeren, dat de *geldrente* voor het moment geen enkele functioneele beteekenis heeft.

De *obligatiemarkt* was in de verslagweek over het algemeen gunstig gestemd. De herstelbeweging, die de vorige week was ingezet naar aanleiding van de uitlatingen van den Commissaris-Generaal voor Financiën en Economische Zaken, welke verkoop van aandelen en ruil in obligatiën tengevolge hadden, heeft zich weliswaar niet verder voortgezet, maar de stemming was toch over het algemeen prijshoudend, eerder met een vasten onderton. Er is van de zijde van de spaarbanken af en toe nog al aanbod van obligatiën, omdat de totale omvang der opvragingen sedert eenigen tijd vrij belangrijk hooger ligt dan het peil der stortingen. Als een van de oorzaken van de toeneming van den biljettenomloop noemden wij kort geleden de tendens tot vervroegde aanschaffing van duurzame verbruiksgoederen. Men mag aannemen, dat de opvragingen bij de spaarbanken ook onder den invloed van dit verschijnsel staan. Terwijl de behoefte aan bankpapier, voor zoover dit bij de depositobanken wordt opgevraagd, daar ruimschoots gedekt wordt door de stijging der creditsaldi, is dat bij de spaarbanken niet het geval. De vraag naar chartaalgeld bij de banken beïnvloedt bovendien hoogstens de *geldmarkt* — en die werking wordt, naar hierboven werd uiteengezet, ook weer dadelijk opgeheven door verschuivingen in de schatkistfinanciering —, terwijl de opvragingen bij de spaarbanken veel eerder de *kapitaalmarkt* raken. Immers, niet alle spaarbanken beschikken over voldoende liquide middelen om aan de opvragingen te kunnen voldoen.

Op de *aandelenmarkt* was een geringe weifeling te constateeren; het hoge koerspeil van het einde der voorafgaande week brokkelde iets af.

DE STRUCTUUR VAN DE NEDERLANDSCHE INDUSTRIE.¹⁾

Om verschillende redenen is het in den huidige tijd nog sterker dan vroeger van belang om te weten, op welke wijze onze bevolking zich door arbeid een bestaan kan verzekeren en op welke grondslagen deze arbeid berust. Niet alleen, dat men dit noodig heeft om de bestaande mogelijkheden zooveel mogelijk uit te buiten, ook voor een snelle aanpassing aan de steeds wisselende aspecten is het noodig zich rekenschap te geven van de factoren, die de doelmatigheid van den arbeid bepalen.

Aangezien de industriële arbeid een zeer belangrijk gedeelte van de werkzaamheid van onze bevolking vormt, is het van beteekenis te trachten de structuur van onze industrie vast te stellen.

Voor algemeene gegevens omtrent het aantal in de onderscheidene bedrijven werkzame personen heeft men de beschikking over de gegevens van de beroeps- en bedrijfstellingen van 1930. Het is natuurlijk te betreuren, dat geen meer recente gegevens van algemeen aard beschikbaar zijn, doch aangezien wij in dit artikel toch met globale cijfers en verhoudingen werken, is er geen bezwaar tegen de 10 jaar oude gegevens te gebruiken. Zooals bekend verondersteld mag worden, is ongeveer 40 pCt. van onze bevolking in een beroep werkzaam. Van deze personen werken er bijna 40 pCt. in de industrie, ruim 20 pCt. in den landbouw en visscherij, 25 pCt. in den handel, het verkeer en het crediet- en bankwezen, en 15 pCt. in de z.g. vrije beroepen en de huiselijke diensten. Vergelijkt men deze verhoudingen met de gegevens van andere landen, dan blijkt, dat Nederland, wat de industrie betreft, komt na België, Engeland, Zwitserland en Duitsland, terwijl de landbouw relatief het belangrijkste is in Italië, het voormalige Tsjecho-Slowakije, Zweden, Frankrijk, Noorwegen en Denemarken. In het onderstaande staatje, ontleend aan het Statistisch Jahrbuch für das Deutsche Reich, is het percentage, dat van de in een beroep werkzame bevolking in de drie hoofdgroepen van bestaan werkzaam was, opgenomen.

Land	Jaar van telling	Percentage van de in een beroep werkzame bevolking in		
		Landbouw en Visscherij	Industrie en Mijnbouw	Handel en Verkeer
Duitsland	1933	29.5	40.0	18.1
België	1930	17.1	48.9	21.2
Denemarken	1930	35.0	28.1	18.4
Frankrijk	1931	35.7	35.1	16.5
Engeland	1931	6.2	48.2	27.1
Italië	1931	46.7	28.7	12.2
Nederland	1930	20.5	39.3	23.4
Noorwegen	1930	35.8	26.5	21.2
Zweden	1930	36.0	32.3	17.7
Zwitserland	1930	21.4	44.9	18.3
Tsj.-Slowakije	1930	38.3	37.4	12.2
V. S. Amerika	1930	22.0	35.2	27.4

Overigens moet men zich bij de beoordeeling van deze verhoudingen er wel rekenschap van geven, dat door de onderlinge wisselwerking, die er in de huidige maatschappij tusschen de verschillende soorten van werkzaamheden in de cultuurlanden bestaat, een onderscheiding van industrie, landbouw en verkeer lang niet meer die beteekenis heeft, die men er vroeger aan kon toekennen. Immers, men kan zich b.v. geen landbouw meer denken zonder een daarbij aansluitende en ook daarvoor noodige ontwikkeling van de industrie (zoowel voor de fabricage van landbouwwerktuigen als voor de verwerking der land-

bouwproducten), den handel, het verkeer en het crediet- en bankwezen. Dit alles grijpt over en weer zoo in elkaar, dat men bij een economische welvaarts-politiek in de eerste plaats moet streven naar een *harmonische taakverdeling*, in dien zin, dat men, door een doelmatige arbeidsverdeling, de van nature voorhanden mogelijkheden zooveel mogelijk kan uitbuiten.

De structuur van de Nederlandsche industrie.

Dit blijkt ook duidelijk, wanneer wij de structuur van datgene, wat men algemeen „industrie” noemt, nader gaan ontleden. Men verricht industriëelen arbeid, wanneer men een natuurproduct geschikt of althans beter geschikt maakt voor consumptie. Daarbij wordt onder consumptie niet uitsluitend de uiteindelijke behoeftenbevrediging van den particulieren consument verstaan. Ook halffabrikaten of productiemiddelen zijn consumptieve goederen en dienen op hun beurt weer om verdere industriële werkzaamheden mogelijk te maken. Een industriële werkzaamheid kan dus in elk stadium plaatsvinden, en het is gemakkelijk aan te toonen, dat, hoe dichter men aanvangt bij het stadium, waarin men het artikel tenslotte aan den consument moet leveren, hoe grooter de aantrekkingskracht van dezen consument op de vestigingsplaats van de betreffende industrie zal zijn. Bestaat de arbeid uitsluitend uit een dienstverrichting ten behoeve van een consument, dan zal deze steeds verricht moeten worden op de plaats, die de consument heeft aangewezen. Ook kan het contact met den consument van een zoodanig belang zijn, dat reeds daardoor de betreffende industrie op of vlak bij de consumptieplaats moet worden gevestigd. Verder zijn er nog verschillende andere redenen, waarom de consumptieplaats als productieplaats aangewezen is, b.v. indien het product geen langdurig transport kan verdragen.

Naast deze „afzetgeoriënteerde” bedrijven staan de bedrijven, die door den aard van het product of van het productieproces georiënteerd zijn op de vindplaats van het materiaal, of althans het voornaamste materiaal. Hiertoe behooren in de eerste plaats de mijnindustrie, doch ook al die bedrijven, waarbij het materiaal tijdens de bewerking belangrijk verlies lijdt, zoowel aan gewicht als aan inhoud. Door goedkoop en intensief transport wordt de beteekenis van de materiaalvindplaatsen echter verkleind, in dien zin, dat een verwijdering van de productieplaats van deze vindplaatsen een relatief geringere verhooging van den kostprijs veroorzaakt. Wordt door dezen invloed van de ontwikkeling van het transport de relatieve beteekenis van de consumptieplaats voor de vestiging van industrieën steeds grooter, dit wordt nog versterkt door het feit, dat de consumptieplaatsen in het algemeen ook de plaatsen zijn, waar een belangrijk aanbod van arbeidskrachten bestaat. Grote bevolkingsagglomeraties zijn vrijwel steeds attractieplaatsen voor de industrie. Daar komt nog bij, dat een industriële agglomeratie ook zelf reeds een aantrekking op andere industrieën uitoefent.

In vele gevallen is de ontwikkeling van een bepaald bedrijf te danken aan het initiatief, het inzicht, de kennis, den moed en de volharding van een ondernemer, die, klein begonnen, zijn bedrijf allengs wist uit te breiden en zich door bijzondere eigenschappen van zijn product ter plaatse zelf een bestaansmogelijkheid heeft weten te verschaffen. Een zoodanig bedrijf heeft als basis het directe afzetgebied en de agglomeratie, die zich meestal naast deze industrie op dit afzetgebied heeft gevormd.

Beschouwt men dan ook de structuur van de industrie uit een oogpunt van vestigingsplaats, dan zal men steeds zien, dat het afzetgebied een relatief veel grootere aantrekkingskracht uitoefent, dan strikt theoretisch verklaarbaar is.

Wordt dit alles ondersteund door een rationeele welvaarts-politiek van de Overheid en door de mogelijkheid van een vlotte voorziening in de kapitaalbehoeften, zoowel op langen termijn voor investeringen als voor het kort loopende bedrijfskapitaal, dan zal men het voor een

¹⁾ Dit artikel, dat veel gelijkt op het opstel, dat Dr. Ir. Bölger in „De Ingenieur” van 15 dezer plaatste, werd in overleg met en met toestemming van de Redactie van dat Tijdschrift door ons opgenomen. (Red.)

belangrijk deel zelf in de hand hebben een op hoogen trap van algemeene ontwikkeling staande bevolking tot een industrieelen arbeid te brengen, die een relatief ruime behoeftenbevrediging mogelijk maakt.

Gaan wij thans aan de hand van het bovenstaande de structuur van de Nederlandsche industrie ontleden, dan zullen wij ons niet verdiepen in de verdeeling in 17 bedrijfsgroepen, die in het algemeen in de statistiek wordt gemaakt. Van meer beteekenis voor ons doel achten wij de indeeling, die ter gelegenheid van de bedrijfstelling 1930 is gemaakt, in plaatselijke verzorgingsindustrie, industrieën met voornamelijk binnenlandschen afzet en industrieën met belangrijken export.

Uit de gegevens van de bedrijfstelling kan men het volgende staatje opstellen omtrent het aantal in deze drie groepen werkzamen personen:

	Aantal personen
1. Plaatselijke verzorgingsindustrieën	385.500
2. Industrieën met hoofdzakelijk binnenland- schen afzet	375.500
3. Industrieën met belangrijken export	270.000
	1.031.000

De industrie, beoordeeld naar den afzet.

Bij de industrieën met hoofdzakelijk binnenlandschen afzet zijn er een aantal, die men voor een belangrijk deel tot de plaatselijke verzorging kan rekenen, zooals boekdrukkerijen, wasch- en strijkinrichtingen, dameshoedenmakerijen, horlogemakerijen e.a. Verder werken in de industrieën met hoofdzakelijk binnenlandschen afzet uiteraard een aantal personen voor export, en omgekeerd in de industrieën met belangrijken export een aantal personen voor de binnenlandsche markt. Hoe groot deze aantallen zijn, is moeilijk te zeggen; wel kan men aannemen, dat het aantal personen, dat in de laatste groep ook voor de tweede groep werkt, grooter is dan omgekeerd. Op grond daarvan kan men in globale cijfers zeggen, dat van het totaal aantal personen, dat in de industrie werkzaam is, 50 pCt. werkt voor de plaatselijke verzorging, 30 pCt. voor den verderen binnenlandschen afzet en 20 pCt. voor den export.

De indeeling naar de meest belangrijke vestigingsfactoren.

Men kan echter de industriele bedrijven ook nog nader specificeren volgens de voornaamste vestigingsplaatsfactoren. Daarbij kan men onderscheiden:

1. de bedrijven, die om een bepaalde reden „afzetgeoriënteerd” zijn en die wederom onderscheiden kunnen worden in:

a. bedrijven, die uitsluitend diensten verrichten ten behoeve van den consument (b.v. bouwbedrijven, schildersbedrijven, loodgieterijen, behangerijen, kappersbedrijven, electrotechnische werkplaatsen e.a.);

b. bedrijven, die zoozeer in contact met de consumenten moeten staan, dat een vestiging op het afzetgebied noodzakelijk is (b.v. smederijen, kleermakerijen, schoenmakerijen, meubelmakerijen, waschinrichtingen en drukkerijen);

c. bedrijven, waarvan het product geen transport van langen duur of over een grooten afstand kan verdragen, (b.v. bakkerijen, slachthuizen, gasfabrieken);

d. bedrijven, die om bijzondere redenen meestal op het afzetgebied zijn gevestigd. Hieronder vallen b.v. verschillende fabrieken van voedings- en genotmiddelen, kistenmakerijen, papierwarenfabrieken, en (met het oog op den landbouw) de uit de wagenmakerijen, resp. smederijen voortgekomen houtwarenfabrieken, ijzerwarenfabrieken en constructie-werkplaatsen.

2. Een tweede hoofdgroep vormen de bedrijven, die hun vestigingsplaats hebben op de vindplaats van het voornaamste materiaal. Hiertoe behooren o.a. de mijnbedrijven, veenderijen, steenfabrieken, aardewerkfabrieken, klompenmakerijen, suikerfabrieken, vleeschwarenfabrieken, vischbewerkingsinrichtingen, mandenmakerijen,

strookartonfabrieken, aardappelmeelfabrieken, boteren kaasfabrieken, exportslachterijen, groente- en vruchtenconservenfabrieken. Hoewel door de ontwikkeling van het transport verschillende van deze bedrijven ten aanzien van de vestiging ook ten opzichte van de vindplaats vrijer staan dan vroeger, zijn er toch nog voldoende factoren, waardoor de attractie van de vindplaats een overwegenden invloed heeft.

3. In elk land zijn er steeds een aantal bedrijven, die op bepaalde plaatsen uit een oude arbeiderskern zijn voortgekomen. Aanvankelijk werd het bedrijf als handwerk uitgeoefend, soms als bijverdienste in de tijden, waarin er in het gewone werk (landbouw) weinig te doen was. Door bepaalde, ter plaatse voorkomende omstandigheden kon het bedrijf zich langzamerhand ontwikkelen, zoodat, bij de opkomst van het fabriekmatige bedrijf, de meest energieke en kundige personen naar boven kwamen en als ondernemer en fabrikant het bedrijf konden uitbreiden. Door de bestaande arbeiderskern, die zich van vader op zoon handhaafde, kreeg men een grondslag voor een industriele vestiging, waarvan in ons land als voorbeelden zijn te noemen de textielfabrieken in Twente en Noord-Brabant, de sigarenindustrie, de schoenenindustrie en de diamantindustrie.

4. In veel opzichten sluit hierbij aan een groep bedrijven, die zowel in verband met de beschikbare arbeidskrachten als om verschillende andere redenen zich in ons land hebben kunnen vestigen en zich daar hebben kunnen ontwikkelen. Het is niet mogelijk in een kort artikel voor al deze bedrijven de vestigingsplaatsfactoren na te gaan. Ik wil echter o. m. in deze groep rangschikken den scheepsbouw (vroeger plaatselijk afzetgebied voor de zee- en binnenvaart), machinefabrieken, blikwarenfabrieken en flesschenfabrieken (oorspronkelijk plaatselijke behoefte aan verpakkingsmateriaal), papierfabrieken (de oude papiermolens), olieslagerijen, houtzagerijen, enz., die ook uit de oude molenbedrijven zijn voortgekomen, distilleerderijen, bierbrouwerijen, enz.

De meeste, althans alle groote, ondernemingen van deze groep hebben een geschiedenis; zij zijn klein begonnen en konden zich zowel door de natuurlijke omstandigheden als door de bijzondere eigenschappen van hare leiders in den strijd om het bestaan staande houden en ontwikkelen. Het zijn de bedrijven van de gedenkboeken, die bij het zooveel jarig bestaan worden samengesteld en die beter dan wat ook een inzicht geven in het ontstaan van onze industrie²⁾.

Vele van deze ondernemingen hebben zich op een bepaald artikel gespecialiseerd, en door de verkregen ervaring voortdurend aan den technischen vooruitgang aan te passen, konden zij zich steeds verder uitbouwen. Wil men op deze bedrijven de theorie van de vestigingsplaats toepassen, dan stuit men in vele gevallen op de z.g. „dunkle Punkte”, de imponderabilia, die ook Alfred Weber in zijn boek over de „Standort” noemt als de factoren, die een belangrijken invloed uitoefenen, doch waarvoor niet altijd een theoretische verklaring te vinden is.

5. Tenslotte is er nog een groep, die wij in aansluiting bij de gegevens van het C. B. S. de internationale bedrijven willen noemen. Hiertoe behooren de gloei- en radio-lampenfabrieken, de kunstzijdefabrieken, de margarinefabrieken, de linoleumfabrieken, de lucifersfabrieken, het hoogovenbedrijf, de zinkfabriek, benevens een aantal chemische fabrieken. Zij zijn commercieel zeer internationaal georiënteerd, hetgeen uiteraard niet wil zeggen, dat zij geen groote afzetbelangen hebben op de binnen-

²⁾ Er is bij de huidige lange winteravonden veel belangstelling voor historische romans en voor de geschiedenis van groote mannen. Op zijn minst even interessant zijn de industriele gedenkboeken, zooals van Beynes, van Gelder's Papierfabrieken, Vereenigde Blikfabrieken, Werkspoor, Wessanen en Laan, enz.

landsche markt. De meeste dezer bedrijven zijn van betrekkelijk jongen datum, zoodat hun vestiging in Nederland theoretisch gemakkelijker te verklaren is dan die van de bedrijven uit de vorige groep³⁾. Ook hier hebben echter in vele gevallen de bijzondere eigenschappen van den ondernemer (Philips, Jurgens, van den Bergh, Kaars Sypesteijn e.a.) een belangrijke rol gespeeld bij de ontwikkeling.

Sarenavulling:

Aan de hand van de bovengenoemde groepeerings komen wij tot de onderstaande indeeling van de volgens de drijfstelling 1930 in onze industrie werkzame personen⁴⁾:

	Personen	
	Aantal	pCt.
1. a. Uitsluitend dienstverrichting	225.000	22,5
b. Noodzakelijk contact met consument	200.000	20
c. Geen lang transport van het product mogelijk	80.000	8
d. Om bijzondere redenen op het afzetgebied	50.000	5
Totaal op het afzetgebied gevestigd ..	555.000	55
2. Op de vindplaats der grondstoffen gevestigd	135.000	13,5
3. Ontwikkeld uit een oude arbeiderskern	135.000	13,5
4. Om verschillende redenen in ons land gevestigd	130.000	13
5. Internationaal georiënteerd	45.000	4,5
Bij: niet ingedeeld	31.000	
Totaal aantal personen volgens drijfstelling	1.031.000	

Uit dit overzicht blijkt allereerst, dat van onze industrie ongeveer 55 pCt. is georiënteerd op het afzetgebied.

13.5 pCt. van het totaal en bijna 30 pCt. van de overblijvende industrieën vindt haar bestaansgrond in de ter plaatse voorkomende grondstoffen. Hieruit blijkt, dat ons land lang niet zoo arm aan grondstoffen is, als men in het algemeen wel denkt. Even groot is de betekenis van de industrie, die is voortgekomen uit het oude handwerk, dat op de plaats, waar deze arbeiderskern was gevestigd, voldoende ontwikkelingsmogelijkheden kreeg. Over de laatstgenoemde twee groepen werd hierboven reeds uitvoerig geschreven.

Wat bij de beschouwing van deze tabel wel het meest opvalt, is de betrekkelijk gelijkmatige verdeling over de verschillende groepen. Naar mijn meening is dit een teken van een gezonden opbouw en van innerlijke kracht. Onze industrie berust niet op enkele basisbedrijven, die het geheel beheerschen en waarmede de rest staat of valt. Zij vindt kennelijk haar oorsprong in de aanvankelijke behoeftenbevrediging ter plaatse zelf en heeft zich, gebruik makende van de gegeven gunstige omstandigheden, gedragen door een op een hoog peil staande arbeidersbevolking en geleid door kundige technici en energieke ondernemers, daaruit steeds verder kunnen ontwikkelen. Door deze structuur kan zij, naar mijn meening, de toekomst, wat deze ook brengen moge, zonder vrees tegemoet zien en zal het ook voor onze zich uitbreidende bevolking mogelijk blijven zich door industrieelen arbeid een bestaan te verschaffen.

B. BÖLGER.

³⁾ In mijn antwoord op een prijsvraag van de T. H. te Delft in 1918 kwam ik tot de conclusie, dat een hoog-ondernemend in Nederland economisch mogelijk is.

⁴⁾ In de voortreffelijke, dezer dagen door de Nederlandsche Stichting voor Statistiek uitgegeven brochure over „Welvaart en industrie in Nederland” is een iets andere indeeling gemaakt, waaruit evenzeer de gebondenheid van onze industrie aan onzen bodem en onze bevolking blijkt.

DE STRAATBELASTING.

In het artikel „Woningexploitatie en vaste lasten”¹⁾ werd melding gemaakt van het onderzoek, dat door den Hoofdinspecteur voor de Volkshuisvesting in 1938 is ingesteld naar de exploitatielasten van woningwoningen.

Volgens de resultaten van dit onderzoek was het gemiddelde bedrag van alle belastingen, behalve de grondbelasting, voor de drie groepen van gemeenten gemiddeld f 8.15, f 4.20 en f 1.95 per woning en per jaar. Voorts blijkt bij nader onderzoek, dat alleen in de grootere gemeenten een straatbelasting pleegt te worden geheven.

Voor woningwoningen bleek de straatbelasting het hoogst te Amersfoort (f 12.70), te Amsterdam (f 12.50) en te Dordrecht (f 11.40). Dan volgen Schiedam met f 8.95, Rotterdam en Leiden met f 8.70, Den Haag met f 8.—, Eindhoven met f 7.95 en Nijmegen met f 7.45. Onder de gemeenten boven de 30.000 inwoners heffen Leeuwarden, Tilburg en Zwolle geen straatbelasting.

De straatbelasting in de grote gemeenten.

De straatbelasting is de laatste jaren het voorwerp geweest van ernstige critiek van de zijde van de huizenexploitanten. Deze hebben, en zulks niet ten onrechte, betoogd, dat de straatbelasting in den loop der jaren tot een veel te hoog peil is opgevoerd en dat zij vaak naar believen wordt verhoogd, wanneer de gemeentelijke inkomsten verdersterking noodig hebben.

Blijkens art. 280 der Gemeentewet is deze belasting bedoeld als een billijke bijdrage van de eigenaren van gebouwen in de ten laste van de gemeente komende kosten van aanleg en onderhoud van straten, verlichting en afvoer van water en vuil. In den aanvang was de belasting inderdaad niet meer dan een billijke bijdrage. Geleidelijk echter is dit karakter verloren gegaan en is de straatbelasting op één lijn gekomen met andere belastingen, waarvan het tarief naar behoeven kan worden verhoogd. De hand met de door de gemeente te maken kosten ten behoeve van de straten in dien zin, dat de belasting met die kosten stijgt en daalt, is practisch verloren gegaan. Feitelijk bestaat deze alleen nog hierin, dat de inkomsten van de straatbelasting in de gemeentebegrotingen niet werden verantwoord in het hoofdstuk „Belastingen”, waarin men de overige belastingen aantreft, maar in het hoofdstuk „Openbare werken”.

In Amsterdam dateert de straatbelasting van 1899, in Rotterdam van 1903, terwijl 's-Gravenhage eerst in 1919 tot het heffen van straatbelasting is overgegaan.

De gemeentelijke verordeningen vertoonen ten aanzien van de tarieven groote verschillen, met name ook door de uitzonderingen, welke voor bepaalde categorieën woningen worden gemaakt. Daardoor is het maken van vergelijkingen niet gemakkelijk.

In Amsterdam bedroeg volgens de verordening van 1909 voor een perceel met vier woonlagen, met een belastbare opbrengst ingevolge de Wet van 2 Mei 1897 van f 300.— tot f 500.— (werkelijke huur f 600.— tot f 1000.— per perceel of f 3.— tot f 5.— per woning per week) de straatbelasting, bij een gevelbreedte van 6 m., f 10.72 tot f 17.87.

Een dergelijk perceel zal in verband met de gestegen huurprijzen thans vallen in de groep f 500.— tot f 800.— (huur f 1000.— tot f 1600.— per perceel of f 5.— tot f 8.— per woning per week). De belasting is dan volgens de:

regeling 1920..... f 27.50 tot f 42.—,
regeling 1927..... f 30.— tot f 48.—.

In 1932 is de belasting met $\frac{1}{3}$ verhoogd ten behoeve van het Crisisfonds. Het bedrag werd toen:

regeling 1932..... f 40.— tot f 64.—.

¹⁾ Zie E.-S. B. van 13 November jl.

Drukt men deze bedragen uit in procenten van de werkelijke huur, dan krijgt men:

regeling 1909.....	1.787 pCt.
regeling 1920.....	2.75 „
regeling 1927.....	3 „
regeling 1932.....	4 „

Hieruit blijkt, dat de heffing sedert 1909 tot meer dan het dubbele is opgevoerd.

In *Rotterdam* bedroeg, volgens de verordening van 1903, de straatbelasting 3 pCt. van de belastbare opbrengst, dus ongeveer $1\frac{1}{2}$ pCt. van de werkelijke huur. Voor perceelen, welke woningen bevatten van niet meer dan f 5.— huur per week, werd de belasting met één derde verminderd. Voor arbeiderswoningen was de heffing dus 1 pCt. van de werkelijke huur.

Bij de regeling van 1920 is deze reductie bestendig, doch is overigens het percentage door een progressie-regeling zoodanig bepaald, dat het voor woningen tot f 6.60 huur $1\frac{1}{2}$ pCt. bedraagt en daarboven 2 pCt.

In 1932 zijn alle percentages met de helft verhoogd.

In 1934 is de vrijstelling voor vereenigings- en gemeentewoningen vervallen, zoodat de reductie voor woningen tot f 5.— huur, indien deze in een perceel met meer dan één woning zijn gelegen.

In een perceel met drie woningen bedroeg de heffing bij een huur van f 4.— tot f 6.60 per week $2\frac{5}{8}$ pCt. van de huur tegen 1 pCt. in 1914. De stijging was dus 262 pCt.²⁾

In *'s-Gravenhage* waren volgens de verordening van 1919 vrijgesteld de perceelen met een belastbare opbrengst van f 200.— en dus een werkelijke huurwaarde van f 400.—. Hieronder vielen dus alle arbeidersééngesinshuizen.

Voor portiekhuisen was de heffing beneden f 4.— huur per week 2 pCt., van f 4.— tot f 6.60 huur per week 2.2 pCt., en daarboven 2.4 pCt. van de werkelijke huur.

In 1934 is het verhoudingscijfer, waarmede het tarief wordt vermenigvuldigd (welk cijfer jaarlijks door den gemeenteraad wordt vastgesteld), van 2 op $2\frac{1}{2}$ gebracht, terwijl tevens de belastbare opbrengst der gebouwen is vermeerderd met die der bijbehorende erven. Door deze overigens geringe verhooging zijn vele perceelen in een hogere klasse gebracht, zoodat de werkelijke verhooging der belasting in tal van gevallen veel meer dan 25 pCt. bedroeg. Hiertoe werkte ook mede, dat de reductie voor perceelen met twee of meer woningen van lage huurwaarde is vervallen.

In 1935 is de vrijstelling voor perceelen met minder dan f 200.— belastbare opbrengst vervallen.

Bij de begroting voor 1939 is het verhoudingscijfer van $2\frac{1}{2}$ tot $2\frac{1}{4}$ teruggebracht, terwijl tevens is vervallen de bijzondere bepaling, dat voor gebouwen, gelegen aan geasfalteerde wegen, de heffing met $1\frac{1}{4}$ werd vermenigvuldigd. In verband met den toestand der gemeentefinanciën is op de begroting voor 1940 de factor weer op $2\frac{1}{2}$ gebracht, terwijl voorgesteld wordt, voor de begroting 1941 den factor op $2\frac{3}{4}$ te brengen.

De opbrengst der belasting.

De totale opbrengst der straatbelasting was in de drie groote steden als volgt. (Zie tabel bovenaan volgende kolom).

²⁾ Merkwaardig is in dit verband, dat Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland in 1934 een verhooging hadden geëischt door opheffing van de geldende vrijstellingen en door de wijziging van het tarief. Tot dit laatste wilde het gemeentebestuur niet overgaan, omdat het meende, dat met de verhooging van 1932 de hoogste grens voor den belastingdruk was bereikt. Verdere verhooging zou in strijd komen met het streven naar beperking der vaste lasten en met art. 280 der Gemeentewet.

	<i>Amsterdam.</i>	<i>Rotterdam.</i>	<i>'s-Gravenhage.</i>
1913	f 1.050.473.—	f 605.004.—	—
1925	„ 2.131.228.—	„ 1.479.474.—	f 1.339.761.—
1926	„ 2.233.103.—	„ 1.556.613.—	„ 1.395.625.—
1927	„ 2.949.835.—	„ 1.632.980.—	„ 1.465.889.—
1928	„ 3.039.444.—	„ 1.711.883.—	„ 1.522.882.—
1929	„ 3.150.700.—	„ 1.759.492.—	„ 1.588.043.—
1930	„ 3.254.905.—	„ 1.825.449.—	„ 1.672.355.—
1931	„ 3.376.285.—	„ 1.898.303.—	„ 1.749.364.—
1932	„ 4.637.181.—	„ 2.914.180.—	„ 1.825.584.—
1933	„ 4.721.484.—	„ 2.941.218.—	„ 1.915.693.—
1934	„ 4.779.279.—	„ 3.029.978.—	„ 2.582.133.—
1935	„ 4.910.604.—	„ 3.382.006.—	„ 2.928.607.—
1936	„ 4.994.192.—	„ 3.466.818.—	„ 2.996.438.—
1937	±, 5.018.900.—	„ 3.501.300.—	„ 3.040.427.—
1938	±, 5.068.000.—	„ 3.549.985.—	„ 3.093.425.—
1939	±, 5.075.000.—	±, 3.600.000.—	„ 2.726.311.—
1940	„ 5.155.000.— ¹⁾	—	„ 3.040.000.— ¹⁾
1941	—	—	„ 3.410.000.— ²⁾

¹⁾ Raming. ²⁾ Voorstel.

Voor een juiste vergelijking zou men feitelijk de grootte van het totale straatoppervlak in rekening moeten brengen, zoodat het bedrag van de belastingopbrengst zou worden uitgedrukt per m² straatoppervlak. Waar hiervoor de gegevens ontbreken, zou men de opbrengst ook kunnen deelen door het aantal belaste perceelen in de gemeente. Voor een globaal overzicht kan intusschen worden volstaan met een bepaling van de opbrengst per hoofd der bevolking, omdat deze althans een indruk geeft van de wijze, waarop de belastingdruk in den loop der jaren is toegenomen.

	<i>Amsterdam.</i>	<i>Rotterdam.</i>	<i>'s-Gravenhage.</i>
1913	f 1.76	f 1.32	—
1925	„ 2.97	„ 2.68	f 3.36
1926	„ 3.07	„ 2.76	„ 3.41
1927	„ 4.08	„ 2.85	„ 3.52
1928	„ 4.08	„ 3.—	„ 3.59
1929	„ 4.20	„ 3.02	„ 3.70
1930	„ 4.30	„ 3.11	„ 3.83
1931	„ 4.41	„ 3.24	„ 3.89
1932	„ 6.—	„ 4.98	„ 3.98
1933	„ 6.09	„ 5.—	„ 4.11
1934	„ 6.11	„ 5.10	„ 5.40
1935	„ 6.29	„ 5.68	„ 6.07
1936	„ 6.38	„ 5.79	„ 6.18
1937	±, 6.40	„ 5.78	„ 6.20
1938	±, 6.40	„ 5.80	„ 6.25
1939	±, 6.35	±, 5.82	„ 5.50
1940	„ 6.40 ¹⁾	—	„ 6.00 ¹⁾
1941	—	—	„ 6.65 ²⁾

¹⁾ Raming. ²⁾ Voorstel.

Tenslotte kan de toeneming van den belastingdruk in beeld worden gebracht door het bedrag der belastingopbrengst per hoofd der bevolking uit te drukken in een percentage van het bedrag in 1913. Voor *'s-Gravenhage* is dit echter niet mogelijk, omdat in deze gemeente in dat jaar nog geen straatbelasting bestond. Men moet daar dus een bedrag aannemen, dat voor 1913 billijk kan worden geacht.

	<i>Amsterdam.</i>	<i>Rotterdam.</i>	<i>'s-Gravenhage.</i>
	pCt.	pCt.	pCt.
1913	100	100	100 ¹⁾
1925	168	203	224
1926	174	209	227
1927	231	216	235
1928	231	227	239
1929	238	229	247
1930	244	236	255
1931	250	246	259
1932	340	377	266

	Amsterdam.	Rotterdam.	's-Gravenhage.
	pCt.	pCt.	pCt.
1933	346	379	274
1934	347	386	360
1935	357	430	405
1936	362	439	412
1937	± 363	438	413
1938	± 363	440	417
1939	± 360	± 442	367
1940	± 363	—	± 400
1941	—	—	± 443 ²⁾

¹⁾ Aannemende, dat voor 1913 een bedrag van f 1.50 per hoofd der bevolking redelijk zou zijn geweest.

²⁾ Voorstel.

De straatbelasting en de uitgaven der gemeente.

Zooals reeds werd gezegd, pleegt in de gemeentebegroting de straatbelasting te worden opgenomen onder de inkomsten van het hoofdstuk „Openbare Werken”, waarvan zij den voornaamsten inkomstenpost vormt.

Op de begroting 1940 van Amsterdam b.v. bedragen de totale uitgaven van dit hoofdstuk f 8.224.320.— en de inkomsten f 7.526.716, waaronder f 5.155.000.— aan straatgeld.

Op de begroting 1940 van 's-Gravenhage bedragen de uitgaven f 4.131.227.— en de inkomsten f 3.723.562.—, waaronder f 3.040.000.— aan straatbelasting³⁾.

Hoe staat het nu met de kosten van onderhoud der bestrating, rioleering, verlichting, enz., tot gedeeltelijke dekking waarvan de straatbelasting is bestemd? De begrotingen van Amsterdam en 's-Gravenhage geven hiervan het volgende beeld.

Van het hoofdstuk „Openbare werken” der begroting 1940 houden de navolgende posten rechtstreeks verband met de bestrating.

Onderhoud van:	Amsterdam.	's-Gravenhage.
Straten en pleinen	f 1.144.200.—	f 605.000.—
Wegen en voetpaden	„ 71.000.—	„ 72.500.—
Wandelplaatsen en plantsoenen	„ 468.900.—	„ 452.455.—
Pompen, riolen, enz.	„ 232.800.—	„ 119.655.—
Rioolgemalen, incl. bediening	„ 263.070.—	„ 124.960.—
	f 2.179.970.—	f 1.374.570.—

Ook een tegenstander van het heffen van een straatbelasting zal het als redelijk erkennen, dat in deze kosten een billijke bijdrage van de eigenaren der aanliggende perceelen wordt gevorderd. Het totaal dezer posten blijft echter aanmerkelijk beneden de opbrengst der straatbelasting, die voor Amsterdam op f 5.155.000.— en voor Den Haag op f 3.040.000.— was geraamd.

Er zijn intusschen nog tal van andere posten, welke evenzeer verband houden met het doel, waarvoor de straatbelasting is ingesteld. Van de posten van het hoofdstuk „Openbare Werken” kunnen nog worden genoemd de rente en aflossing der voor den aanleg van straten gesloten leeningen, waarvoor op de begroting van Amsterdam in totaal f 2.121.556.— is uitgetrokken en op die van 's-Gravenhage f 1.980.984.—. Deze bedragen zijn reeds voldoende of bijna voldoende om het totaal der kosten boven het bedrag der straatbelasting te doen stijgen en aldus aan de letter van art. 280 te voldoen. Voorts kan ook nog in rekening worden gebracht het nadeelig saldo van de gemeentereiniging. Deze posten zijn intusschen niet onbetwist gebleven.

Tegen den laatstgenoemden post is in 1937 bezwaar ge-

³⁾ De gemeente Rotterdam zullen wij, vanwege de bijzondere moeilijkheden, waarin deze gemeente thans verkeert, verder ter zijde laten.

maakt door een ingezetene der gemeente Dordrecht, die toogde, dat het nadeelig saldo van den Reinigingsdienst niet in rekening mag worden gebracht, omdat art. 280 der Gemeentewet, sprekende van „afvoer van water en vuil” daarmede slechts zou duiden op rioleering zonder meer en stellig niet op *verwijdering* van vuil. Subsidiair werd betoogd, dat „met afvoer van water en vuil zou worden bedoeld afvoer van de wegen en niet ook van de eigendommen”.

De Raad van Beroep heeft deze beide argumenten verworpen en beslist, dat onder afvoer van water en vuil ook moet worden verstaan afvoer van de gebouwde eigendommen en dat hier niet bedoeld is op rioleering maar alleen op verwijdering van vuil in algemeenen zin.

De Hooge Raad heeft zich in cassatie met dezen uitleg van art. 280 verenigd en het beroep verworpen (Arrest van 12 October 1938, W. G. B. 1938 no. 46). Hierdoor is komen vast te staan, dat het nadeelig saldo van den Reinigingsdienst mede in rekening mag worden gebracht.

Een ingezetene van Rotterdam heeft tegen zijn aanslag over 1938 bezwaar gemaakt, omdat in het bedrag, waarop de kosten, bedoeld in art. 280, moeten worden gesteld, o.m. waren opgenomen f 1.580.245.20 wegens rente en aflossing van geldleeningen, f 1.085.910.— wegens kosten van den Reinigingsdienst, f 189.800.— wegens kosten van bruggen en veren en f 935.678.— plus f 21.500.— wegens pensioenen en bijslagen aan gewezen ambtenaren, terwijl voorts naar de meening van adressant in mindering behoorde te worden gebracht een bedrag van f 2.235.000.— wegens retributiën van andere diensten voor het hebben van rails, kabels en buizen in de straten.

De Raad van Beroep heeft den aanslag vernietigd, wijl naar zijn oordeel de posten ad f 935.678.— en f 21.500.— moesten worden geschrapt en het bedrag van f 2.235.000.— moest worden afgetrokken, en alsdan de totale kosten als bedoeld in art. 280, ad f 3.048.922.—, zouden dalen beneden de opbrengst der straatbelasting (Uitspraak van 28 April 1939, W.G.B. 1939 no. 27).

De Hooge Raad heeft in cassatie deze beslissing vernietigd en beslist, dat de opbrengst van retributiën bij de toepassing van art. 280 niet buiten beschouwing kan blijven, „evenwel niet ter bepaling van het bedrag der ten laste der gemeente komende kosten, doch uitsluitend voor de beantwoording van de vraag, in hoeverre de te heffen belasting als een *billijke* bijdrage in de kosten kan gelden”. Laatstgenoemde vraag staat echter niet ter beoordeeling van den rechter, doch uitsluitend van het administratief gezag.

Conclusies.

Uit de bovenvermelde uitspraken mag de conclusie worden getrokken, dat de uitgaven, welke bij de toepassing van art. 280 in rekening mogen worden gebracht, verder reiken dan een oppervlakkige beschouwing zou doen vermoeden.

Stelt men ze nog eens naast elkaar, dan komt men tot de volgende bedragen, welke nog met eenige kleinere kunnen worden vermeerderd.

	Amsterdam.	's-Gravenhage.
Onderhoudskosten als bovengenoemd	f 2.179.970.—	f 1.374.570.—
Rente en aflossing van geldleeningen	„ 2.121.556.—	„ 1.980.984.—
Nadeelig saldo reinigingsdienst	„ 1.763.555.—	„ 2.220.298.—
Kosten der openbare verlichting	„ 790.300.—	„ 827.735.—
Totaal	f 6.855.381.—	f 6.403.587.—
Opbrengst straatbelasting	f 5.155.000.—	f 3.040.000.—

Uit deze cijfers blijkt, dat bij het huidige peil der straatbelasting nog geen beroep kan worden gedaan op art. 280

van de Gêmeentewet, in dien zin, dat niet meer gesproken zou kunnen worden van een billijke bijdrage in de kosten, omdat de opbrengst der belasting deze kosten zou overtreffen. Er zijn nog zooveel kosten, die met eenigen goeden wil onder art. 280 kunnen worden gebracht, dat aan de letter van dit artikel nog ruimschoots wordt voldaan.

Anders staat het echter met den geest. De wet heeft bedoeld, dat van de voor rekening der gemeente komende kosten door de belanghebbenden een billijk gedeelte zal worden gedragen. Men is echter het onroerend goed steeds zwaarder gaan belasten, omdat de financieele toestand der gemeente zulks eischte. De billijkheid is hierbij echter niet op die wijze betracht, als het geval geweest zou zijn, wanneer bij *stijging der opbrengst* van het onroerend goed de overheid een deel daarvan tot zich zou nemen.

De opbrengst van de straatbelasting, die een zakelijke belasting is, houdt geen verband met het rendement van het onroerend goed. De eigenaar betaalt, of zijn exploitatie goed of slecht gaat. En de gemeente draait de schroef aan, wanneer zij geld noodig heeft. Dit nu is zeker niet billijk.

De thans te 's-Gravenhage voorgestelde verhooging wordt verdedigd met een beroep op de toenemende vraag naar woningen en de gestegen waarde van het onroerend goed. Deze waarde komt intusschen niet in de opbrengst tot uiting, omdat de huren niet mogen worden verhoogd, terwijl de kosten van onderhoud en beheer stijgen.

Verhoging van de straatbelasting wordt dan ook door de betrokkenen terecht als hoogst onbillijk gevoeld.

Op het oogenblik wordt van overheidswege gestreefd naar stabilisatie van het kostenpeil, ook van de huren van woningen. Wij zouden in deze periode dan ook verhoging van de straatbelasting niet willen bevorderen.

Indien eerlang een zekere verhoging van de huren zou worden toegelaten, dan zou de zaak anders komen te staan. Mocht de financieele toestand der gemeenten het noodig maken, dan zou alsdan naar verhoging van de straatbelasting kunnen worden gegrepen.

Zoolang echter de huren op het huidige peil worden gefixeerd — en voorloopig is dit uit een algemeen maatschappelijk oogpunt noodzakelijk — dient niet tot een verdere verhoging van de straatbelasting te worden overgegaan.

Dr. Ir. H. G. VAN BEUSEKOM.

DE TINPOSITIE EN DE TINVOORZIENING VAN DE VEREENIGDE STATEN.

Inleiding.

Na het laatste overzicht van de tinpositie in dit blad ¹⁾, naar aanleiding van het vaststellen van het tinquotum voor het derde kwartaal op 100 pCt., is er op de tinmarkt een en ander voorgevallen, dat het thans zeker rechtvaardigt de positie van deze grondstof opnieuw te bezien. In deze laatste beschouwing wees ik reeds op de mogelijkheid, dat, mede onder invloed van het aanleggen van oorlogsvoorraden, het toenmalige productiepeil nog te laag zou blijken te zijn om aan de vraag te voldoen, en dat men tot een hooger uitvoerpercentage in de toekomst zou moeten besluiten. Inderdaad heeft deze ontwikkeling zich voorgedaan. Op 8 Juli stelde het Tin-Comité het uitvoerquotum vast op 130 pCt. der basis-tonnages, en wel voor onbepaalde tijd en met terugwerkende kracht tot 1 Juli 1940. Destijds werd geen nadere motiveering van dit besluit gegeven, terwijl er van verschillende zijden op werd gewezen — misschien was de wensch hier wel min of meer de vader der gedachte —, dat het Tincontrôle-Comité met dit besluit zichzelf feitelijk een brevet van onvermogen had uitgerekend en dat het heele kartel had opgehouden te werken.

¹⁾ J. Willems, Gemiddeld tinquotum voor 1940 blijft 100 pCt., in E.-S. B. van 19 Juni jl.

Begin October toonde het Comité echter nog steeds actief werkzaam te zijn, doordat het bekend maakte, dat het quotum van 130 pCt. tot 1 Juli 1941 zou gelden. Bovendien verscheen er een mededeeling over de afsluiting van een contract met de Vereenigde Staten tot levering van minstens 75.000 ton tin voor strategische voorraadvorming, wat de voornaamste oorzaak van de sterke verhoging van het uitvoerpercentage werd genoemd. Hiermede zijn tevens de twee belangrijkste aspecten opgesomd, die thans de tinmarkt beheerschen.

Productie op recordpeil.

Gedurende een jaar lang mogen de bij de tinrestrictie aangesloten landen een quantum van 130 pCt. van hun standaardtonnages uitvoeren, een hoeveelheid, waarbij het zeer de vraag is, welke der aangesloten landen ook inderdaad in staat zullen zijn deze te produceeren en uit te voeren. Ter illustratie hiervan moge onderstaande tabel dienen, waarin de toegestane uitvoer van 130 pCt. voor een jaar wordt vergeleken met de tot dusver hoogste jaarproductie der aangesloten landen (in 1000 long tons).

Land	Toegestane export 1 Juli '40/1 Juli '41	Hoogste jaar- uitvoer	In:	Toegestane export in dat jaar
Malakka	100,5	77,5	1937	77,3
Bolivia	59,5	46,3	1929	nog geen restrictie
Nederlandsch-Indië	50,8	39,8	1937	39,1
Thailand	29,8	17,0	1939	16,3
Belgische Congo	18,1	9,7	1939	9,9
Nigerië	14,2	10,9	1939	8,3
Fransch-Indo-China	4,8	1,6	1938	2,0
Totaal	277,7	202,8		

Zoals men ziet, is er nog al een aanzienlijk verschil tusschen den tot nog toe bereikten maximum-jaaruitvoer en de hoeveelheid, die thans gedurende de tweede helft van 1940 en de eerste zes maanden van het volgende jaar mag worden uitgevoerd. Intusschen wordt dit verschil minder groot, indien men een jaaruitvoer berekent op basis van den meest recenten hoogsten *kwartaal*-uitvoer der verschillende landen. Het beeld wordt dan n.l. als volgt (hoeveelheden in 1000 long tons; het derde kwartaal 1940 is nog niet in deze cijfers begrepen, daar de gegevens hieromtrent nog te onvolledig waren):

Land	Toegestane export 1 Juli '40/1 Juli '41	Berekende jaaruitvoer op basis van kwartaalexport	In:
Malakka	100,5	88,4	1e kwartaal 1940
Bolivia	59,5	36,4	2e „ 1940
Nederlandsch-Indië	50,8	57,3	4e- „ 1939
Thailand	29,8	21,3	4e „ 1939
Belgische Congo	18,1	22,1	4e „ 1939
Nigerië	14,2	25,5	4e „ 1939
Fransch-Indo-China	4,8	2,4	1e „ 1940
Totaal	277,7	253,4	

Bij deze jaaruitvoercijfers, berekend op basis van kwartaaluitvoergegevens, moet men echter niet uit het oog verliezen, dat ter voldoening aan de plotseling sterk gestegen vraag veelal de bij de winningsplaatsen geaccumuleerde voorraden werden aangesproken, en dat deze cijfers dus niet steeds de topproductie in het betreffende kwartaal weergeven. Houdt men er echter rekening mede, dat de produceerende maatschappijen alles in het werk zullen stellen om de productie op te voeren, dan moet het mogelijk geacht worden, dat in de periode Juli 1940/Juli 1941 door de aangesloten landen een productie van ongeveer 240.000 ton wordt bereikt en uitgevoerd. Hierbij mag dan worden verwacht, dat Nigerië, Nederlandsch-Indië en de Belgische Congo vrij waarschijnlijk het toegestane quotum zullen kunnen halen, en dat Thailand zijn quotum tamelijk dicht zal kunnen

benaderen. Malakka zal misschien een productie van ongeveer 90.000 ton kunnen bereiken, terwijl Bolivia, mits de binnenlandsche politieke en economische omstandigheden in dit land eenigszins stabiel blijven, wellicht een jaarproductie van 35 à 40.000 ton zal kunnen uitvoeren. Met inbegrip van de outsidersproductie, te schatten op pl.m. 30.000 ton, zou dan in genoemde periode een totale tinproductie van ongeveer 270.000 ton kunnen worden bereikt²⁾. In de tweede helft van 1939 en het eerste halfjaar 1940 werd in totaal ongeveer 226.000 ton tin geproduceerd, terwijl de hoogste productie, in eenig kalenderjaar bereikt, 208.000 ton in 1937 bedroeg.

Verbruik en voorraadvorming.

Vanwaar deze koortsachtige bedrijvigheid in den tinmijnbouw? Waar denkt men zijn product te kunnen afzetten?

Onderstaande tabel geeft een verdeling van het verbruik over de verschillende toepassingen in de *Vereenigde Staten* in 1937/38, toen de bewapeningsindustrie naar verhouding nog weinig beteekende, en in het tweede kwartaal van 1940, toen de invloed van de bewapeningsindustrie reeds begon toe te nemen.

Totaal tinverbruik in de industrie	Gem. 1937/38 64.385-ton per jaar in pCt.	Gem. April/Juni '40 18.740 ton per kwartaal in pCt.
In blik	50,7	58,2
„ babbitt (witmetaal) ..	5,7	4,8
„ soldeer	15,2	14,8
„ brons	6,2	5,7
„ tubes en bladtin	7,0	5,3
„ overige producten	15,2	11,2

Zoals uit dezen staat blijkt, is het tinverbruik in de Vereenigde Staten voornamelijk toegenomen als gevolg van de toeneming van de blikproductie, hoewel dit een van de toepassingen van tin is, waarin het gewichtspercentage van het gebruikte tin het geringst is, nl. 1,7 pCt³⁾. Verder tast men bij het zoeken naar gegevens omtrent het huidige verbruik grootendeels in het duister. Het zichtbare tinverbruik van de Vereenigde Staten bedraagt momenteel ongeveer 106.000 ton per jaar — tot dusver was het recordverbruik 87.000 ton geweest, nl. in 1937 — waarbij het niet onmogelijk is, dat deze hoeveelheid nog toeneemt.

Het verbruik van *Groot-Brittannië* wordt op ongeveer 35.000 ton geraamd. In totaal komt men op grond van de laatst bekende gegevens of ramingen tot de volgende schatting van het huidige verbruik per jaar:

Verbruik Vereenigde Staten	106.000 ton
„ Groot-Brittannië	35.000 „
„ Japan	20.000 „
„ Overig Azië	7.000 „
„ Canada	4.000 „
„ Zuid-Amerika	2.500 „
„ Afrika	1.200 „
„ Australië	2.500 „
„ Rusland	15.000 „
Geschat Wereldverbruik	± 195.000 ton

Mogen er weinig positieve gegevens over het verbruik bekend zijn, één ding komt wel duidelijk naar voren: binnen het kader der huidige oorlogsindustrie is tin een zeer begeerde grondstof, en de landen, die daartoe in staat zijn, stellen alles in het werk om zich ook in de

²⁾ Volgens voorloopige gegevens bedroeg de tinuitvoer in het derde kwartaal van dit jaar 61.800 tons, hetgeen dus omgerekend tot jaarcijfers met een uitvoer van 247.200 tons zou overeenkomen.

³⁾ Zie: M. J. Schut, Tinrestrictie en tinprijs. Publicatie No. 31 van het Nederlandsch Economisch Instituut, pag. 6.

toekomst van een voldoende quantum te verzekeren.

De *voorraadvorming* is dan ook een belangrijke factor op de tinmarkt geworden. Per eind Augustus bedroegen de voorraden van tin, inclusief carry-overen voorraden bij de smelters, naar schatting ruim 50.000 ton, tegen nog geen 35.000 ton per ultimo Augustus 1939, zoodat deze thans ongeveer voldoende zijn om het verbruik voor een kwartaal te dekken.

Uit strategisch oogpunt wordt deze gewone voorraadvorming door den handel echter geenszins voldoende geacht. De overheid heeft het dan ook noodig geoordeeld, binnen het kader der oorlogseconomie of de voorbereidingen daartoe, zelf den opbouw van voldoende voorraden ter hand te nemen. In Groot-Brittannië zou men, volgens recente berichten, een extra-voorraad van ongeveer 30.000 ton willen vormen, maar quantitatief, en ook met betrekking tot den invloed op de tinmarkt het meest belangrijk zijn toch in dit opzicht de plannen van de Vereenigde Staten, welke, zooals reeds vermeld, tot het afsluiten van een contract met het Tin-Comité voor de levering van minstens 75.000 ton tin hebben geleid.

De tinvoorziening der Vereenigde Staten.

Thans meer dan ooit is men zich in de Vereenigde Staten gaan realiseeren, dat men ten aanzien van de voorziening met tin niet alleen geheel afhankelijk is van het buitenland, maar dat ook de wegen, waarlangs men dit tin nog verkrijgt, in hooge mate kwetsbaar zijn.

Invoer van tin in de Vereenigde Staten.

	Gem. 1937/38 (in tons)	In pCt. van het totaal
Malakka	51.688	75,0
Nederlandsch-Indië ..	3.634	5,3
China + Hongkong	4.790	7,0
Groot-Brittannië	5.245	7,6
Nederland	2.332	3,4
Overige landen	1.219	1,7
Totaal	68.908	100

Zoals uit deze tabel duidelijk blijkt, verkregen de Vereenigde Staten reeds vóór dezen oorlog hun tin voor het overgrote deel uit het Verre Oosten, en onder de huidige omstandigheden is het zelfs vrij waarschijnlijk, dat dit percentage nog aanzienlijk hooger ligt. De eenige leverancier in Europa is thans nog Groot-Brittannië, waar in hoofdzaak de ertsen uit Nigerië en Bolivia gesmolt worden, en dat, vanwege de deviezenopbrengst, nog exportlicenties voor tin naar de Vereenigde Staten verleent. In elk geval kan men begrijpen, dat onder de huidige politieke omstandigheden zoowel de aanvoer uit Engeland als die, welke uit het Verre Oosten moet komen, weinig bedrijfszeker is. Bovendien kan men, zooals de zaken thans staan, niet volstaan met aanvoer van het ruwe product — het tinerts —, maar is men in Amerika vrijwel geheel aangewezen op de smeltcapaciteit van andere werelddeelen.

Tin, smeltovenproductie.

	Gem. 1935/38 in procenten van het totaal
Europa	37,2
Afrika	1,2
Amerika	0,6
Azië en Oceanië	61,0

De oplossing van het probleem der tinvoorziening van de Vereenigde Staten wordt thans dan ook in meer dan één richting gezocht.

In de eerste plaats worden van overheidswege voorraden aangelegd, die aangesproken zullen worden in geval van „noodtoestand”. Het reeds eerder genoemde contract, gesloten tusschen de Vereenigde Staten — door een van overheidswege in het leven geroepen „Metals Reserve Company” — en het Internationale Tin-Comité,

voor de levering van minstens 75.000 ton tin à 50 Dollars cif. Amerikaansche haven⁴⁾, is hiervan een uitvloeisel. Terloops zij opgemerkt, dat de voorwaarden van dit contract zoodanig zijn gesteld, dat de storende invloed van een dergelijken voorraad op de markt in de toekomst tot de kleinste proporties wordt teruggebracht⁵⁾.

Naast deze meer voorloopige oplossing van het probleem der tinvoorziening (wat de strategische voorraadvorming in wezen is) zoekt men zich thans in de Vereenigde Staten ook blijvend in mindere mate kwetsbaar te maken ten aanzien van dit vitale punt voor de moderne volkshuishouding—zooewel voor de oorlogs- als de vredeseconomie — en wel door middel van het zelf ter hand nemen van de verwerking der tinertsen. Reeds vele malen werd het voornemen hiertoe geuit, en vooral sinds het tot stand komen van de tinrestrictie verschenen de geruchten dienaangaande in de economische pers vrijwel met dezelfde regelmaat als de vaststelling der restrictie-percentages.

Ook tijdens den oorlog van 1914—1918 is men er in de Vereenigde Staten toe overgegaan één smeltoven te bouwen. Toen echter na den oorlog bleek, dat de Engelschen als een gevolg van hun bedrijfspolitiek veel voordeeliger het erts konden verwerken, verliep deze Amerikaansche smelterij al spoedig, en enkele jaren na den oorlog werd het bedrijf gestaakt. Thans is het plan opnieuw opgedoken, en wel in een meer positieven vorm dan gewoonlijk. Volgens ontvangen berichten zou de Metals Reserve Company er toe overgaan een tinsmelterij te bouwen met een capaciteit van 18.000 ton 's jaars. Zooals uit latere berichten blijkt, is hier de erts-verwerkings-capaciteit bedoeld, hetgeen een productie van 13 à 14.000 ton tin zou beteekenen. Dit komt overeen met 2 à 3 maanden normaal verbruik in de Vereenigde Staten. Het benodigde erts zou in den vorm van concentraten geleverd worden door Bolivia. Met de voornaamste producenten in dat land is via de Boliviaansche regeering een vijf-jarig contract gesloten. In hoeverre deze ondernemingen zich hiermede hebben losgemaakt van de onderling sterk verbonden ertsproducenten- en smeltersbelangen in de tinwereld, dan wel in hoeverre dit contract slechts een concessie van het geheele tinkartel ten opzichte van de Vereenigde Staten beteekent, is officieel niet bekend. De betrekkelijk geringe hoeveelheid, waarom het thans gaat, doet het laatste vermoeden, evenals het feit, dat tot dusver van Amerikaansche zijde steeds tevergeefs gepoogd is een der Zuid-Amerikaansche ertsproducenten uit de „tingroep” onder Amerikaansche controle te krijgen.

Verder kan men volledigheidshalve nog wijzen op drie andere wegen, die men ingeslagen heeft om het probleem van de Amerikaansche tinvoorziening minder nijpend te maken, al zijn deze voor de huidige tinpositie van weinig beteekenis.

In de eerste plaats heeft men ijverig gezocht naar tinhoudende ertsvoorkomens in de Vereenigde Staten zelf, maar dit heeft tot dusver slechts een zeer mager resultaat opgeleverd. In 1937 werd een maximale hoeveelheid van 145 ton tin in Amerika zelf gewonnen.

Voorts heeft zich in de Vereenigde Staten een belangrijke industrie ontwikkeld voor de winning van secundair tin uit tinafval, meestal door middel van een chloorgasprocédé. In 1926/29 bereikte deze productie met jaar-

lijks ongeveer 30.000 ton een hoogtepunt; in 1937 werd pl.m. 27.000 ton secundair tin in de Vereenigde Staten gewonnen, en verwacht mag worden, dat deze productie in tijden van tinschaarschte nog belangrijk zal toenemen. De toepassingsmogelijkheden van het op deze wijze gewonnen tin zijn echter niet gelijk aan die van gewoon tin. In sommige legeringen wordt het onder bijmenging van gewoon tin wel gebruikt. Voor de fabricage van blik voor conservendoelinden is het echter niet geschikt.

Tenslotte is men ook gaan uitzien naar substituten voor tin in zijn verschillende toepassingen, waarbij vooral aluminium een rol speelt. Bij den huidige stand van zaken in de Vereenigde Staten heeft dit nog geen grooten omvang aangenomen; indien de harde noodzaak hiertoe echter dwingt, zou men, zooals in Duitschland wel gebleken is, in vele gevallen, vooral bij legeringen, zonder groote bezwaren tin door aluminium en andere lichte metalen kunnen vervangen, en zelfs in verschillende, vroeger onmogelijk geachte, gevallen geprepareerd karton voor emballage-doelinden als vervanger kunnen bezigen⁶⁾.

Slotbeschouwing.

Het voorafgaande samenvattende, kan men dus ten aanzien van de huidige tinpositie het volgende opmerken. De productie is voor een tijd ontslagen van alle beperkende bepalingen en zal integendeel juist in elk opzicht gestimuleerd worden, teneinde een zoo groot mogelijke voorziening met tin te verkrijgen voor de grootendeels in staat van oorlog of in staat van voorbereiding daartoe verkeerende wereldhuishouding. Deze vergroote productie wordt op tweeërlei wijze opgenomen, t.w. door toeneming van het verbruik in de verschillende industrieën en door vorming van strategische voorraden. Hierbij nemen vooral de Vereenigde Staten als tinconsumenten een sleutelpositie in, welke positie thans, door het opbouwen van een grooten voorraad in dat land, en door het feit, dat pogingen gedaan worden om de Vereenigde Staten ook in de tinsmeltpductie in te schakelen, nog aanzienlijk versterkt is. Opmerkelijk is hierbij, dat thans van de zijde van een producentenkartel aan het totstandbrengen van deze nieuwe, Amerikaansche smelt-capaciteit, evenals aan de voorraadvorming in de Vereenigde Staten, doelbewust is medegewerkt, met het oogmerk om nu en in de toekomst de samenwerking der producenten te behouden en een meer stabiele prijsontwikkeling te scheppen.

Afgezien van de mogelijkheid, dat door bepaalde politieke gebeurtenissen de grondslagen voor de distributie van het gewonnen tin, en daarmede de geheele tinmarkt, van aspect zouden kunnen veranderen, is thans de groote vraag, welke hoeveelheid tin de tinmijnbouw en -smelterij inderdaad zullen kunnen opleveren.

J. WILLEMS.

⁶⁾ Geprepareerd carton wordt o. a. in Nederland reeds gebruikt voor verpakking van rietsuikersiroop.

DE VERDEELING VAN HET NATIONALE INKOMEN IN DUITSCHLAND.

1. Minister Funk verklaarde onlangs in een te Königsbergen gehouden rede:

„Grundsätzlich kann es sich bei der Kriegsfinanzierung nur um die Neuverteilung des Volkseinkommens handeln, ebenso wie auf der Güterseite der Wirtschaft eine Steigerung der kriegswichtigen Erzeugung durch Einschränkung der Verbrauchsgütererzeugung erfolgt. Wenn also der Krieg schon einmal eine Neuverteilung des Volkseinkommens nötig macht, warum denn nicht den Anteil des Staates von vornherein festlegen und den Rest gerecht, das heisst den Leistungen entsprechend, auf das ganze Volk verteilen?“

⁴⁾ Hiermede is dus voor de periode tot 1 Juli 1941 een minimum-prijs voor het tin vastgesteld, daar de Metals Reserve Company al het tin, dat haar aangeboden wordt, tegen dien prijs moet opnemen.

⁵⁾ Pas na 1 Januari 1944, zal de Metals Reserve Company, indien het tin in geval van „noodtoestand” inmid-dels niet is aangewend, na mededeeling aan het Tin-Comité mogen overgaan tot een geleidelijke liquidatie van maximaal 5000 ton per drie maanden.

Het is nu interessant om deze door den Staat geleide verdeling van het nationale inkomen eens nader te bekijken.

Voor ons doel kan men daartoe bij de verdeling van het nationale inkomen in het algemeen drie hoofdgroepen onderscheiden, nl.

- 1e. het gedeelte, dat door den Staat opgeëischt wordt voor de vervulling van zijn taak;
- 2e. het gedeelte, dat aangewend wordt voor belegging of voor deponering bij spaar- en andere banken;
- 3e. het gedeelte, dat consumptief besteed wordt.

2. Nationaal inkomen.

Het nationale inkomen van het „Altreich“ bedroeg in ¹⁾:

Jaren	milliard R.M.	=	766 R.M. p. hoofd v.d. bevolking
1929: 75.9	„	„	= 1187
1930: 70.2	„	„	= 1092
1931: 57.5	„	„	= 889
1932: 45.2	„	„	= 696
1933: 46.6	„	„	= 714
1934: 52.7	„	„	= 804
1935: 58.4	„	„	= 837
1936: 64.9	„	„	= 963
1937: 72.6	„	„	= 1070
1938: 79.7	„	„	= 1166

De cijfers over 1939 zijn nog niet bekend, doch het nationale inkomen van Groot-Duitsland over dat jaar wordt op pl.m. 100 milliard R.M. geschat. Dit beteekent, dat het inkomen per hoofd van de bevolking in 1939 nog iets is toegenomen.

3. Belastingen.

De totale belastingopbrengst van Rijk, Landen en Gemeenten bedroeg in:

1933: 10.6 milliard R.M.
1934: 11.8 „ „
1935: 13.1 „ „
1936: 15.3 „ „
1937: 18.4 „ „
1938: 22.1 ¹⁾ „ „

¹⁾ Dit cijfer is voor eenige correctie vatbaar.

4. Staatsschuld.

Het verloop van de Staatsschuld is als volgt:

	(in miljoenen R.M.)						
Per 31 Dec.	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940 ²⁾
Oude schuld ¹⁾	3835	3742	3632	3479	3319	3160	3076
Gefund. schuld	3684	5773	7717	10344	17588	22498	29622
Vlott. schuld	2371	2890	2440	2388	5013	14140	25221
Buitent. schuld	1810	1699	1456	1359	1260	1238	1237
Totaal	11700	14104	15245	17570	27181	41035	59156
N.F. Steuergut-scheine	—	—	—	—	—	4671	3587

¹⁾ Schuld van vóór 1924. ²⁾ per 31 Juli.

De belangrijke stijging begint dus na 1937. Tusschen Dec. 1937 en Juli 1940 is de gefundeerde schuld met ruim 19 milliard R.M. gestegen (door uitgifte van 4½ pCts. langlopende leeningen) en de vlottende schuld met bijna 23 milliard R.M. De stijging der Staatsschuld blijkt ook uit de bankbalansen. In 1935 maakten „Schatzwechsel und unverzinsliche Schatzanweisungen“, tezamen met Staatseffecten, 13 pCt. uit van het balanstotaal der 5 Berlijnsche grootbanken, terwijl dit percentage in 1938 was gestegen tot 21 en in 1939 tot 32.

Daarbij bedenken men, dat in den post vlottende schuld niet zijn opgenomen de „speciale wissels“, die sedert 1934 door het Rijk zijn uitgegeven en die eveneens tot de vlottende schuld gerekend dienen te worden. Het juiste bedrag der uitgegeven wissels is niet bekend, doch schattingen daarvan varieeren van 11—13 milliard R.M. per eind 1937.

¹⁾ De in dit artikel gebruikte cijfers zijn grotendeels ontleend aan de maandelijks verschijnende „Statistische Uebersichten“ van de Dresdner Bank.

Daarnaast is er nog een belangrijke schuld van de „Länder, Hansestädte en Gemeinden“. Deze schuld bedroeg per eind Maart

1933: 14510 miljoen R.M.
1934: 14883 „ „
1935: 15023 „ „
1936: 14762 „ „
1937: 14093 „ „
1938: 13458 „ „

Deze schuld kan evenwel niet zonder meer bij de Staatsschuld worden opgeteld, daar de Staat en deze Länder, Hansestädte en Gemeinden ook onderling elkaars schuldenaren zijn.

Daarom is deze schuld verder buiten beschouwing gelaten, waardoor evenwel het percentage, dat aangeeft, welk deel van het nationale inkomen in openbare schuld is belegd, iets te laag wordt.

Als het bedrag, dat telkenjare van het nationale inkomen in openbare schuld wordt belegd, is dus hier genomen het jaarlijksche accres van de Staatsschuld. In 1938 beliep dit percentage 13.

5. Emissies.

Bij de emissies kan men een onderscheid maken tusschen de emissies door publiekrechtelijke lichamen en die door particulieren. Over de laatste jaren krijgen wij dan het volgende beeld:

Jaren	Publ. rechtel. lichamen ¹⁾	Particulieren			Totaal partic.	Totaal emissies
		Hypoth. banken	Aandelen	Obligaties		
(in miljoenen Rijksmark)						
1933	1029	423	91	2	516	1545
1934	334	534	143	4	681	1015
1935	1643	1009	156	3	1168	2811
1936	2671	871	395	47	1319	3990
1937	3150	887	333	258	1478	4628
1938	7744	731	822	107	1660	9404

¹⁾ Hierin zijn géén Staatsemissies begrepen.

Hieruit blijkt duidelijk, dat het aanbod op de kapitaalmarkt voor een groot deel door de behoeften van den Staat geabsorbeerd wordt, terwijl de particuliere nijverheid daardoor vooral op interne financiering is aangewezen; het bedrag aan „onverdeelde winst“ is in de laatste jaren dan ook gestegen. Om een geheel juist beeld te verkrijgen, dienen bovenstaande emissies van nieuw kapitaal vermindert te worden met de intusschen plaatsvindende aflossingen. Deze factor aflossingen is echter verwaarloosd, daar hieromtrent gegevens ontbreken.

6. Deposito's.

De deposito's bij de gezamenlijke credietinstellingen vertoonen het volgende beeld:

einde 1934: 13218 miljoen R.M.
„ 1935: 16213 „ „
„ 1936: 16816 „ „
„ 1937: 17840 „ „
„ 1938: 19400 „ „
Juli 1939: 22916 „ „

Niet alleen door belegging van een deel van het nationale inkomen, doch ook als gevolg van de credietverlening der banken kan het totaal der deposito's zijn toegenomen. Daar deze twee factoren moeilijk te splitsen zijn, is voor onze verdere berekening de factor „credietverlening der banken“ buiten beschouwing gelaten. Het percentage, dat aangeeft, welk deel van het nationale inkomen in den vorm van deposito's is belegd, wordt daardoor iets te hoog.

7. Spaargelden.

Het bedrag van de stortingen boven de terugbetalingen bij de spaarbanken vormt het gedeelte van het nationale inkomen, dat jaarlijks in spaargelden wordt belegd. Dit stortingsoverschot bedroeg in:

1934:	318	miljoen R.M.
1935:	504	" "
1936:	308	" "
1937:	861	" "
1938:	1212	" "

Het sparen wordt door den Staat sterk aangemoedigd, daar de bij de spaarbanken gedeponeerde bedragen meereendeels in Staatspapier worden belegd en aldus de financieringsbehoeften der Regeering dienen. Teneinde de bij de spaarbanken en levensverzekeringmaatschappijen gedeponeerde gelden tot zich te kunnen trekken, heeft het Rijk speciale leeningen, de z.g. „Liquidations-Anleihen”, uitgegeven. De intekening op deze „LI.-Anleihen” is gereserveerd voor genoemde instituten. De leeningen hebben een looptijd van 27 jaar, de rente bedraagt 4 pCt.

8. Conclusie.

Drukken wij de bovenstaande cijfers uit in procenten van het nationale inkomen, dan blijkt, dat het nationale inkomen dus sedert 1934 op ongeveer de volgende wijze werd besteed:

	Volksinkomen inrd. R.M.	Belastingen	Staatsschuld- toename	Publiekrechtel. emissies	Particuliere emissies	Deposito's toename	Spaargelden toename	Beschikbaar voor vertening	Totaal
1934	52.7	22%	—	4%	1%	2%	1%	73%	100%
1935	58.4	23%	4%	3%	2%	5%	1%	62%	100%
1936	64.9	24%	2%	4%	2%	1%	1%	66%	100%
1937	72.6	25%	3%	4%	2%	1%	1%	64%	100%
1938	79.7	28%	13%	10%	2%	2%	2%	43%	100%

Bovenstaande percentages zijn afgerond en vrij ruw, daar volkomen nauwkeurige gegevens in een materie als deze niet te krijgen zijn. Bovendien is door de inlijving van Oostenrijk de vergelijkbaarheid der cijfers over 1938 met die over de vorige jaren ernstig bemoeilijkt.

Tevens is er gevaar voor dubbelstellingen, daar de spaargelden en deposito's grootendeels weer belegd worden in Staatsschuld, aandelen, obligaties en dgl., en dus in de toename van de Staatsschuld en van de emissies de stijging der deposito's en der spaargelden gedeeltelijk reeds is verwerkt. Indien men aanneemt, dat het huidige Duitsland geen kapitaal onbelegd zal laten liggen, dan staat deze dubbelstelling wel vast.

Doch in ieder geval is de *tendenz* uit de percentages duidelijk. De Staat eischt een toenemend gedeelte van het nationale inkomen voor zich op, terwijl het gedeelte, dat ter vrije beschikking van den consument staat, steeds kleiner wordt.

Houdt men rekening met dubbelstellingen, afrondingsfouten en dgl. in deze globale berekening, dan komen deze cijfers vrij goed overeen met de conclusie van Prof. Wagemann, dat pl.m. de helft van het Deutsche volksinkomen voor openbare doeleinden wordt besteed. Prof. Wagemann berekent, dat tegenwoordig het volksinkomen van Groot-Duitsland 100 milliard R.M. bedraagt; aan rijksbelastingen wordt 24 milliard opgebracht, terwijl 26 milliard R.M. in den vorm van crediet door den Staat wordt verkregen. Zoodat dus ongeveer 50 milliard R.M. door de autoriteiten worden opgenomen en weer uitgegeven

Deze „Neuverteiling des Volkseinkommens” nu kon in Duitsland *geheel van de goederzijde* tot stand worden gebracht. Het aanbod van consumptiegoederen werd nl. ingekrompen, enerzijds door beperking van de productie, anderzijds door rantsoneering van verschillende artikelen. Een vergelijking van de productie van con-

sumptiegoederen en van productiemiddelen geeft het volgende beeld:

	1928 = 100	1933	1934	1935	1936	1937	1938	Juni 1939	1939 in % v. 1933
prod.midd.	53.7	77.2	99.4	112.8	126.0	135.9	146.8	273	
verbr.goed.	80.1	89.6	85.6	95.6	101.5	109.1	113.3	141	

Uitgedrukt in procenten van de overeenkomstige cijfers van 1933 bedroeg in Juni 1939 de productie van productiemiddelen 273 pCt. en die van verbruiksgoederen 141 pCt.

Daar kapitaalvlucht onmogelijk was, was men genoodzaakt de door deze consumptiebeperking veroorzaakte „vagabondeerende koopkracht” of te beleggen in binnenlandsche waarden, d.w.z. hoofdzakelijk Staatspapieren, of te deponeren bij banken en spaarbanken, via welke instellingen deze gelden ook weer bij den Staat terecht kwamen. Vlucht in onroerende goederen beteekent in dezen slechts een verschuiving van de kwestie, aangezien de verkoopers hiervan op hun beurt weer alleen de keuze tusschen dezelfde bestedingen hebben.

Met andere woorden: ten gevolge van het feit, dat door de „Devisenbewirtschaftung” geen kapitaal naar het buitenland kan gaan en daardoor alle beschikbare kapitalen in het binnenland belegd moeten worden, terwijl anderzijds deze beleggingsmogelijkheid nauwkeurig gereguleerd was (o.a. door het emissieverbod), kon de Deutsche Regeering de voor uitvoering van haar veelomvattende taak benodigde middelen verkrijgen door gelijktijdig aan den eenen kant het goederenaanbod te beperken en aan den anderen kant te zorgen, dat de daardoor vrijkomende gelden uiteindelijk bij haar terecht kwamen. De totale oorlog vergt in den tegenwoordigen tijd zijn offers van alle lagen der bevolking. Het leek mij daarom belangwekkend en instructief eens in beeld te brengen, hoe in de jaren 1934 t/m 1938 de verdeling der lasten in Duitsland werd tot stand gebracht.

Dr. T. HUITEMA.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Disc. Wiss.	3	28 Aug. '39	Lissabon	4	11 Aug. '37
Bel. Bi. Eff.	3½	28 Aug. '39	Londen	2	26 Oct. '39
Bk. Vrsch. in RC	3½	28 Aug. '39	Madrid	4	29 Mrt. '39*
Athene	6	4 Jan. '37	N.-York F.R.B.	1	27 Aug. '37
Batavia	3	14 Jan. '37	Oslo	4½	21 Sept. '39
Belgrado	5	1 Febr. '35	Parijs	2	3 Jan. '39
Berlijn	3½	9 Apr. '40	Praag	3	1 Jan. '36
Boekarest	3	12 Sept. '40	Pretoria	3½	15 Mei '33
Brussel	2½	25 Jan. '40	Rome	4½	18 Mei '36
Boedapest	3	22 Oct. '40	Stockholm	3½	17 Mei '40
Calcutta	3	28 Nov. '35	Tokio	3.46	11 Mrt. '38
Dantzig	4	2 Jan. '37	Warschau	4½	18 Dec. '37
Helsingfors	4	3 Dec. '34	Zwits. Nat. Bk.	1½	25 Nov. '36
Kopenhagen	4	15 Oct. '40			

*) 3% voor wissels, promessen en leeningen met een looptijd van meer dan 120 dagen.

*) Niet officieel bevestigd.

KOERSEN VASTGESTELD DOOR HET NEDERLANDSCHE CLEARINGINSTITUUT.

(met data van vaststelling) 1)

Rijksmarken	75.60	31 Jan. '40	Deensche Kr.	36.40	22 April '40
	75.63	5 Juni '40	Noorsche Kr.	42.80	22 April '40
	75.58	21 Juni '40	Zweedsche Kr.	44.85	13 Aug. '40
	75.52	23 Juni '40	Tsjech. Kr.		
	75.47	24 Juni '40	(oude schuld)	6.42	16 Aug. '40
	75.41	25 Juni '40	Tsjech. Kr.		
	75.43	2 Juli '40	(nwe. schuld)	7.54	16 Aug. '40
	75.36	4 Aug. '40	Dinar (Joego-Slavië)		
Belga's	30.14	7 Aug. '40	Dinar	3.43	16 Aug. '40
Zw. Francs	42.77	13 Aug. '40	Dinar		
	43.58	11 Oct. '40	(nwe. schuld)	4.23	16 Aug. '40
Lires	9.55	30 Sept. '39	Turksche		
	9.87	3 Sept. '40	Ponden	1.45½	29 Dec. '39

1) Te beginnen met den laatsten datum van vaststelling vóór 1 April 1940 of den eersten datum van vaststelling, indien de eerste clearingkoers na 1 April 1940 was vastgesteld.

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK. Valuta's (schriftelijk en t.l.)

	IN.-York	Berlijn	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
12 Nov. 1940	1.88½/ₐ	75.35½	30.14	43.67	44.85½	3.81½
13 „ 1940	1.88½/ₐ	75.35½	30.14	43.67	44.85½	3.81½
14 „ 1940	1.88½/ₐ	75.35½	30.14	43.67	44.85½	3.81½
15 „ 1940	1.88½/ₐ	75.35½	30.14	43.67	44.85½	3.81½
16 „ 1940	1.88½/ₐ	75.35½	30.14	43.67	44.85½	3.81½
18 „ 1940	1.88½/ₐ	75.35½	30.14	43.67	44.85½	3.81½
Hoogste d.w.	1.88½/ₐ	75.28	30.11	43.63	44.81	3.81
Laagste d.w.	1.88½/ₐ	75.43	30.17	43.71	44.90	3.82
Muntpartiteit	69.41	59.263	24.906	48.003	66.671	6.266

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Table with columns: Data, Londen, Parijs, Berlijn, Amsterdam. Rows include dates from 12 Nov. 1940 to Muntpariteit.

KOERSEN TE LONDEN.

Table with columns: Plaatsen en landen, Not. eenh., and dates from 11/16 Nov. '40 to 9 Nov. 1940. Includes sub-sections for Officieel and Niet-Officieel.

ZILVERPRIJS

Table with columns: Londen, N. York, A'dam, Londen. Rows include dates from 12 Nov. 1940 to 23 Aug. 1939.

GOUDPRIJS

Table with columns: Londen, N. York, A'dam, Londen. Rows include dates from 12 Nov. 1940 to 23 Aug. 1939.

* In pence p. oz. stand. * Foreign silver in \$c. p. oz. fine. * In gulden per Kg. 1000/1000. * In sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Table with columns: Vorderingen, 7 Nov. 1940, 15 Nov. 1940. Includes sub-sections for Vorderingen and Verplichtingen.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 18 November 1940.

Table with columns: Activa, Passiva. Rows include Binnel. Wissels, Promessen, Papier op het Buitenland, Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant, Op Effecten enz., Voorschotten aan het Rijk, Kapitaal, Reserfonds, etc.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Table with columns: Data, Gouden munt en muntmater., Circulatie, Andere opeisch. schulden, Beschikb. Metaal-saldo, Dekkingsperc. Rows include dates from 18 Nov. '40 to 6 Mei '40.

* Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pct.

DUITSCHSE RIJKSBANK.

Table with columns: Data, Goud en deviezen, Renten-bank-scheine, Andere wissels chèques en schatkistpapier, Beleeningen. Rows include dates from 8 Nov. 1940 to 23 Aug. 1939.

BANK VAN ENGELAND.

Table with columns: Data, Metaal, Bankbilj. in Bank. in Departm., Other securities, Disc. and Advances, Securi-ties. Rows include dates from 14 Nov. '40 to 23 Aug. '39.

* In regk. crt. met 's Rijks Schatkist. * Rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank f 169.000.000.— * Idem f 152.000.000.—